

Besedica o kmetijstvu.

(Za letni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani dné 23. septembra 1880.)

Noben stan dandanes v obče tako zeló sam sebi prepuščen ni, kot je ravno glavni stan — kmetiski stan — steber države.

Vsem drugim stanovom je več ali manj prilika dana, nadaljevalno se izobraževati, s časom napredovati, ter se srečnejše prihodnosti veseliti. Le kmet, kateremu skoraj edino le slavna e. k. kmetijska družba Kranjska sè svojimi pripomočki na roko gre, je posebno v naši deželi gledé poljedelstva z malo izjemo tam, kjer bil je pred 100 in še več leti. Kar se je tú izboljšalo, zasluga pripisovati je „Novicam“, katere so ljudstvu pravi kmetijski učitelj in vrli kažipot, koje z veseljem rado čita. —

Še v prejšnem in v pričetku tekočega véka bile so razmere vse drugačne in milejše; ljudje oblačili so se z robo doma pridelano in doma izdelano; živeli so ob domačih pridelkih, njihovo število bilo je zdatno manjše, zemlja — še ne tako izmolzena — dajala je vsakovrstnim potrebam pri površnem obdelovanji zadostnih dohodkov; tudi davki in druge potrebščine ne morejo se sè sedanjimi nikakor meriti. —

Davki z dokladami vred se od dné do dné vidno množijo, drugi privatni dolgovi ljudstvo móri enako tlačijo, populacija narašča, „nobel“ hoče uže skoraj vse biti, slabe letine druga drugi skoraj neprestano sledé, domači priprosti živež ne zadostuje več, — a — zemlja opustošena in po starem naj bolj primitivnem načinu obdelovana — ne donáša vsem našetim okoliščinam zadostnih pridelkov.

Kmetu dandanes ne zadostuje več le samo oralo in drugo kmetijsko orodje, temveč potrebna mu je prava olika v vseh strokah kmetijstva s pomočjo, katere bi on mogel umno kmetovati. Kmetijstvo ni ne-le navadno, mučno rokodelstvo in tlaka, nego ono je „umetnost.“ — Umetnost mora se pa s teoretično-praktičnem podukom priučiti in pridobiti; sama ob sebi pa nikjer ne pride in se tudj nikjer ne nahaja.

Namen ljudske šole neovrgljivo je pa ta, da ljudstvo vsestransko za njegov poklic in prihodnji položaj — po mladini — uri in pripravlja. Ljudska šola mora poleg glavnih, za taisto postavno predpisanih — predmetov tudi na to delovati, da se mladina v nji tudi za svoj prihodnji poklic — kar je ravno glavna stvar — po moči dobro in temeljito izuri.

Častiti gospodje sobratje in sokolegi! Mi vsi, kot ljudski učitelji — posebno na deželi — imamo s prav malo izjemo edino le sè samo kmetisko mladino opraviti, katero moramo, ker je naša dolžnost, tudi v kmetijstvu po moči uriti in likati. Ali — bodi Bogu potoženo — ogromni večini iz med nas o času šolanja skoraj nobena prilika dana bila ni, poleg drugih véd tudi kmetijstva se učiti.

Vse hvale in slave vredno je pa bilo prizadevanje naših vrlih národnih deželnih poslancev — posebno v zasedanji preteklega deželnega zbora Kranjskega, v katerem so se požrtvovalno trudili bodočim učiteljem na Ljubljanskem učiteljskem izobraževališči priliko priboriti, da se tudi v kmetijstvu dejansko izberizijo. Pa — tužna majka — propali so za enkrat — upno, ne za dolgo! —

Naj se toraj „Slovensko učiteljsko društvo“ s pomočjo národnih deželnih poslancev in drugih v povzdigo šolstva ter splošnega ljudskega blagostanja poklicanih organov z vsemi, postavno dopuščenimi sredstvi prizadeva, da se v prihodnje na učiteljskem izobraževališči v Ljubljani poleg drugih predmetov tudi teoretično-praktičen poduk v kmetijstvu kot obligaten predmet vpelje.

Prilika v ta namen se gotovo, ne s prevelikimi stroški, lahko pridobi! Botanični vrt, vrt c. k. kmetijske družbe Kranjske in pa izvežban učitelj kmetijstva — pa je vse potrebno skupaj! —

Poduk v kmetijstvu bi deželi neovrgljivo tisočkrat več koristil, nego telovadba, katera je v mestih za mestne otroke edino na pravem mestu, in s katero se dandanes kmetška mladina, koja uže brez nje nad več telesnih vaj pri delu ima, muči.

Ni treba ravno dosti med ljudstvo iti, da se sliši govoričenje: „Čemu mojega otroka učiti skakati, plezati, ali mar zato, da mi obleko trga, katere mu že tako nikoli dosti ne morem napraviti.“

Bolje od telovadbe in tisočkrat hvaležneje delo bilo bi gotovo, mladino dejansko v kmetijstvu podučevati.

Mladenči v prihodnje vojaki bodo se potrebne telovadbe uže v svojem času priučili.

Večina šolskih učencev v naši kronovini bila je, je sedaj in bode tudi v prihodnje „kmetje“ — glavni steber države, kar mora posebno ljudski učitelj vedno pred očmi imeti. —

Dolžnost je toraj neovrgljiva, na večino šolske mladine na deželi ves pozor obračati, ker od tega je tudi boljša prihodnost odvisna, do česar bode se pa počasi le s tem dospelo, da v prihodnosti Ljubljansko učiteljsko izobraževališče v bodočih učiteljih ob enem tudi teoretično-praktično izurjene učitelje kmetijstva ljudstvu na deželi daje, kateri bodo kot pravi kulturo-nositelji v vsakem obziru med ljudstvom za blagor in povzdigo vsakovrstnega napredka delovati mogli.

Tudi sedanjim, v aktivnih službah delujočim, še ne prestarim in sposobnim učiteljem naj bi se zopet z vpeljavo kmetijskih tečajev prilika dala in privoščila, v kmetijstvu izučiti se! —

V dosego tega še enkrat zatrjujem, naj v prihodnje z vsemi dopuščenimi sredstvi naše „Slovensko učiteljsko društvo“ deluje!

Zasluga za trud ne bode izostala; a država bode gotovo tudi svoje storila; le prave poti in pa prilike se je treba posluževati, da se nujna in prekorientna zadeva ugodno reši in izpelje. —

Doseglo bi se to s prošnjami do deželnega šolskega sveta, državnega zbora in kmetijskega ministerstva.

Na ta način bi se okoliščine v toliko zboljšale, da bi bilo moč kmetijski splošni poduk v celi deželi v ljudske šole z dobrim vspehom vpeljati, dejansko ga nadaljevati in ga slednjič tudi z dobrim ciljem dovršiti.

Tako bi dobivala slednja šolska občina v svojem rednem učitelju ob enem tudi izvedenega učitelja kmetijstva, in vsaka ljudska šola postala bi ob enem tudi kmetijska šola, kar bi celi deželi gotovo mnogo več koristilo, nego posamezni popotovalni kmetijski učitelji; 2—300 učiteljev polagoma z malim trudom ogromno več storiti in doseči more, nego posamezni popotni učitelj kmetijstva z delom in trudom za žive in mrtve! —

(Konec prih.)

Dr. France Prešern.

L. 1838 priobči Prešern v „Illyr. Bl.“ balado Ribič (v. Poez. 77) Nr. 9 (Ribič marsktéro noč veslá, — Gori na nebi zvezda migljá, — Nevarne mu kaže poti neba). — Popevati je bil jel Dr. Prešern od sladke ljubezni, a koj so mu oponašali to nekteri Slovenci, češ, Muza tvoja je premalo sramožljiva, je celó zapeljiva in pohujšljiva (cf. Nova Pisarija). Tem odgovarja pesnik z Ovidom (Getico sermone) po nemški:

Da ich, wie er, nicht kann vom Dichten lassen;
 Wiewohl mein heimisch Lied mir nicht zum Frommen,
 Nur Missgunst mir bereitet, blindes Hassen,
 Vergebt, dass ich ihm folgend unternommen
 In Worte meinen innern Gram zu fassen,
 Die ich von meiner Mutter nicht vernommen.

Ker je pa „sladko ljubezen svojo“ popeval vzlasti po slovénski (cf. Gazele), oponašali so mu nekteri Némci, češ, opévaj jo rajši po nemški; tedaj jim izpové se, namreč:

Deutsch sprechen in der Regel hier zu Lande,
 Die Herrinnen und Herren, die befehlen,
 Slowenisch die, so von dem Dienerstande;
 Den strengsten Dienst, dien' ich, den freie Seelen
 Gedient, die Liebe schlug in ihre Bande,
 Nicht darf ich gogen jene Sitte fehlen.

Nekterim uno ni bilo prav, nekteri so pa v tem jeli Prešerna posnemati ter po nemško — a nič kaj izverstno — preslavljati nemško oliko; tem spet se oglasi pesnik 1838 Nr. 14: